

Hüvasti, šarmantne Tõnu Kilgas!

Suurilmlikult elegantne laulja ja näitleja Tõnu Kilgas pidi alla vanduma vähile, millega oli aastaid võitlust pidanud. "Olen vana rahu ise ja katsun nautida iga päeva, mis on," nentis Kilgas novembris antud intervjuus, olles toibumas ajuoperatsioonist. Särava talendi lahkumine oli nii suur šokk, et vaid vähesed suutsid end meenutusteks koguda.

Läinud aasta novembris, oma viimases, Kroonikale antud intervjuus ütles Tõnu Kilgas: "Praegu on väga hästi, aga tuleb olla ka realist - see oli mulle päris raske pauk, et kasvaja edasi läks." Armastatud näitleja ja laulja taastus siis ajuoperatsioonist. Rahvusoper Estonia staažikas solist Tõnu Kilgas, kes ekraanilt tuttav "Õnne 13" Harri Ahvenana, astus seriaalis viimati üles mullu kevadel. Veel eelmisel suvel tegi Tõnu kaasa ka Vana Baskini Teatri komöödias "Armumine mälukaotuseni", kuid sügisel tuli roll üle võtta etenduse lavastajal Eero Spriidil. "Kaks aastat tagasi avastati mul kopsus kasvaja," avaldas Tõnu. "See opereeriti väga edukalt ära ja kõik oli korras. Aga siiski ta ajas siirded edasi mulle... pähe. Oktoobris, kolm nädalat tagasi oli mul ajuoperatsioon. Arstide sõnul jälle edukalt läinud. Haav on tänaseks ilusti kinni kasvanud, traadid võeti ka juba välja ja kõik on tibenstobens. Nüüd olen siis, nagu öeldakse, igatepidi jala peal ja taastunud. Teen siin juba väikseid spordiringe, kõnnin väljas. Tunnen ennast väga hästi ja proovisin eile isegi autoga sõita. Hehee, õnnestus! Aga muidugi pean praegu sellega väga ettevaatlik olema."

Tõnu ütles, et mingeid valusid ega piina ei ole ta tundnud. Teist korda avastati Tõnu sõnul kasvaja täiesti juhuslikult. "Käisin ujumas ja peast lõi korraks valusähvakas läbi. Mõtlesin, et pingutasin lihtsalt üle, aga siis tundsin, et ei taha pärast trenni enam sauna ka minna. No et liiga kuum nagu hakkab. Võtsin külma dušši ja läksin EMOsse. Vererõhk oli üleval. Mul ei ole kunagi olnud kardioprobleeme - olen eluaeg ju sporti teinud. Arstid võtsid sellest kinni - et kui vererõhk ja pulss ikkagi nii kõrgele tõusevad, peab midagi organismis teisiti olema," meenutas Tõnu. "Tegid siis peapildi ja tuligi välja, et ta on mul kopsust pannud minema. Kopsus ta oli halvaloomuline, selline pisikene junnikene, sentimeetrine. Kops oli pärast operatsiooni nii korras, et arst ütles kevadel: kohtume alles aasta pärast! Aga

Kroonika

1,10,12,14

Kultuuriministeerium
Teater Vanemuine
Rahvusoper Estonia
Vana Baskini Teater
Teater

tema lipsas edasi..."

NÄITLEMISEST OLI KÜLLASTUS

Tõnu sai kord kuus keemiaravi. Novembris oli veel lootust, et pärast operatsiooni keerab seis paremuse suunas. Tõnu oli ootel, et tema peast tehtaks uus pilt.

"Pärast operatsiooni ei olegi tehtud veel." Vaevumärgatavalt Tõnu hääl murdus, kui ta lisas: "Eks siis vaadatakse, mis sinna on jäänud või ei ole... Aga tundub, et miski pihta ei ole saanud. Kõik on ainult kuidagi teravdatud - kuulmine, nägemine ja haistmine. Näiteks pean teleril volüümi maha tõmbama. Jah, kui ikka kõlavad väga kõrged noodid või vaatan Youtube`ist Led Zeppelini ja muid rock-bände, siis on ikka teine positsioon nappudel."

Tõnu ütles, et ta on laval olnud kuuskümmend aastat, mis on piisavalt pikk aeg, et küllastuda: "Ausalt, enam ei taha ka lavale. Juba ammu ei taha. Tuleb lihtsalt endale aru anda. Kui käin ja vaatan teiste teatrite tükke ja näen, kui hästi noored mängivad, on see kihvt ja palju suurem elamus kui hakata ise laval midagi mõkitama. Ja kaksikümmend kuus aastat olen teinud seriaali "Õnne 13". Mul ei ole sinna midagi juurde lisada. Lihtsalt ei mõtle enam midagi välja. Eks vaataja annab muidugi hinnangu, aga seda kõike on olnud minu arvates piisavalt pikalt. Ma ei tahaks seriaalis kehastada kord ka mõnd vanadekodu tegelast, ma parem olen sellest asjast eemal."

Tõnu külastasid pidevalt tema tütreid Piret Krumm, Susan Kilgas, Ellen Kilgas ja Hedvig Hanson, samuti lapselapsed. Tõnu sõnul oli tal neist palju rõõmu.

"Mul on kodus ka kidra ja mälupulgal laulude põhjad. Kidra mängin juurde ja lastelastega, poistega teeme muusikat," muheles Tõnu. "Vägev! Elagu elu ja elagu teatrielu! Hurraa!"

INTSIDENT TEATRILAVAL

Näitleja Marika Korolev: "Mäletan üht etendust, kus minu märgusõna peale pidi uksest sisse astuma Tõnu. Teda aga polnud. Hõikasin mitu korda, veel ja veel... kordasin muudkui märgusõna ja publik ilmselt arvas, et mul läks tekst meelest ära. Aga ei kedagi. Kauem oodata ei kannatanud, teatasin rahvale, et lähen nüüd korraks vannituppa ennast värskendama. Tegelikult tormasin kingade kolinal otsima Tõnu. Spurtisin mööda pikki lavataguseid teatrikoridore, avades kordamööda garderoobide uksi, jooksin puhkenurka, puhvetisse - ei kedagi. Tõnu oli

kadunud kui vits vette. Läksin siis paanikas lavale tagasi ja hakkasin aja võitmiseks teed keetma, ise mõeldes, et nüüd ei jää küll muud üle kui kardinad ette tõmmata, kuigi vaheaeg oli just lõppenud. Korruga näen, et kulisside vahel seisab sinna imekombel ilmunud Tõnu. Seisab rahulikult, vaatab lavale, ei kiiret kuhugi.

"Tule lavale!" kähistasin ärritunult. "Ma ootan oma märgusõna," vastas Tõnu rahulikult. Tuli välja, et minu märgusõna ajal oli ta istunud tualetis ja sealt väljudes ootas kannatlikult õiget repliiki ega tulnud selle pealegi, et tema märgusõna on ammu möödas. Pärast ütles, et väga huvitav oli olnud - me mänginud teistmoodi kui tavaliselt.

Lugu juhtus etenduses "Kaitseingel sinu õlal". Kindlasti on ta nüüd ise kaitseingel oma lastele ja lastelastele.

Hüvasti, Tõnu!"

KIRJUTAS TÕNULE ROLLI, MIS JÄI TÄITMATA

Multitalent Mart Sander: "Tõnust jääb mälestus kui alati otsivast ja liikuvast näitlejast ja väga heast lavapartnerist, kes suutis särada partnerit varjutamata. Oma koha teatri, eriti muusikateatri ajaloos teenis ta auga välja. Olen temaga töötanud nii lavastaja kui lavapartnerina. Huvitaval kombel olin ma temaga laval koos olles ise just neis rollides, mida Tõnu varasemates lavastustes ise oli mänginud - Boni "Silvas" ja Mustafa "Savoy ballis". Paar korda ta isegi mainis, et vaat kui huvitavalt sa selle või teise episoodi lahendasid, kolmkümmend aastat tagasi oleks ka pidanud samamoodi tegema.

Tema jaoks ei olnud "vanema põlvkonna" rollidesse liikumine probleem. Pigem ta nautis võimalust olla laval koomiline vanatoi, jäädes ise alati Kilgaseks, kelle kaubamärk oli sportlik elegants ja suurilmlik sarkasm. Mul oli hea meel, et aastal 2010 sain ta Estoniasse tagasi kutsuda ja talle kahte lavastusse hea rolli anda. Kirjutasin talle ka rolli "Litsidesse", kuid kuidagi läks nii, et tema graafik ei lubanud osaleda. Ütles ikka, et küll jõuab, teeme järgmises hooajas. Kahju, et Tõnuga järgmist hooaega enam ei tule."

TÕNU OLI EHE

Laulja Toomas Uibo: "Alati lõbus ja naerusuine Tõnu mängis 1970ndate lõpus Vanemuise muusikalis "Hunt ja seitse kitsetalle"

nimiosa, minu näitlejast isa Väino Uiho aga samas lavastuses ööbikut. Mul oli lapsena võimalus näha teatritegemist väga lähedalt ja nii jäi mulle eluks ajaks meelde ka Tõnu väljumine hirmsa hundi kostüümist pärast ühte etendust. Pärast seda, iga kord kui Tõnu meile külla tuli, kartsin, et äkki temas on veel natuke seda kurja hunti sees. See oli esimene teatriime, mida lapsena kogesin - see kõik oli niivõrd ehe. Tõnu oligi igal pool ehe, ka "Õnne 13" seriaalis Harri Ahvenana. Mäletan, kui ta kurtis, et andunud seriaalifännid ei andestanud talle, teda toidupoes kohates, neid krutskeid, mida ta seriaalis teinud oli. Inimesed unustasid lihtsalt ära, et ta on tegelikult näitleja, täpselt sama moodi nagu mina lapsena. See ongi vist ülim tunnustus ühele näitlejale."

OLEKS VÕINUD ROHKEM TUNNUSTADA

Näitleja ja riigikogu liige Raivo E. Tamm: "Viimati rääkisin Tõnuga telefoni teel aasta alguses, kui põdesin koroonat. Ta ise helistas mulle. Tihtipeale ma ei julgenud talle helistada, saatsin sõnumeid ja küsisin, kuidas läheb. Ei tea ju - kui on halb olla, kas ta siis üldse saab rääkida.

Kui minu koroonasse haigestumise uudis Kroonikas ilmus, ta kohe helistas ja küsis, kuidas mul läheb ja kuidas mu perega on. Tal endal oli juba kümme korda hullem olukord, aga ikka tundis huvi, oli osavõtlik ja hooliv.

Korra oli Tõnu juba haigusest võitu saanud ja lavalegi naasnud. Rõõm oli suur, kui selgus, et saadi kopsuvähile jaole. Pärast seda, kui ta oli haiglast tulnud, mängisime Estonias koos "Pipi" etenduses. Ta oli nii rahul. Tal oli hea meel, et arstid tegid head tööd ja said õigel ajal jaole. Ta rääkis, et kasvaja oli pisike, umbes sõrmeotsasuurune. Tõesti, rõõmustasime koos, et kõik läks hästi. See oli paar aastat tagasi. Mu sõber, vaimulik ja teoloog Urmas Petti läks sarnaselt. Tal oli operatsioon ja öeldi, et saadi jagu, aga siis ajas vähk siirded aju. Mul oli ehmata kogemus ees olemas. Tõnu võitles edasi ja käis teiselgi operatsioonil, hetkeks tundus, et on parem. Siis aga...

Tõnu jääb meelde, tema tohutu huumorisoon oli tema fenomeniks. Ta kohe oskas nalja teha. Vahel tundus, et ta on mingit anekdooti kuskilt kuulnud ja räägib seda edasi, justkui oleks see tema endaga juhtunud. Tundus, et kui poolt usud, oled poolega ikka petta saanud. Mitu vinti keeras ikka veel peale. Temaga koos olles naersin kogu aeg. Tal oli ka ühiskondlikku

närvi, nii et mõnikord ta kirus midagi, mis talle ei meeldinud.

Tihti peale läks ka kirumine lustakaks. Tõnu kohta võib öelda sama nagu omal ajal Eino Baskini kohta - et ta ei valeta, vaid liialdab. Tema liialdused olid naljakad ja armsad.

Tõnu oli ka suurepärase reisikaaslane, kes hoidis oma juttudega alati grupi tuju üleval.

Tuline kahju on sellest, et andekas näitleja, kelle tohutu rollide nimistu, pea 50 osatäitmist, paljud pahviks lööb, ei saanud oma eluajal väärt tunnustust. Mul on tunne, et see inimene ei saanud tunnustust ei teatriliidu ega kultuuriministeeriumi poolt ega riiklikult. See on järjekordne näide, mil me kõik ütleme "armastatud näitleja", aga tegelikult ei tunnusta. Kurb. Ta säras, rahvas naeris ja aplodeeris. Ainus tunnustus tuligi teatrisaali publikult. Eestlastel on üksteisele raske hästi öelda ja see laieneb riiklikule tasandile. Peaksime inimesi tunnustama ikka eluajal ja neile häid sõnu ütleva."

TÕNU OLI SUUR VEMBUMEES!

Sopran Pirjo Levandi: "Töötasin Tõnuga koos Estonias aastatel 1993-2001 ja pärast tegime koos veel kaasa ka Vana Baskini Teatri tükis "Meie esimene miljon". Minu esimene koostöö Tõnuga oli Cole Porteri "Can-can" Ago-Endrik Kerge lavastuses ja juba seegi oli väga, väga tore. Kui temale mõtlen, siis kohe tuleb naeratus suule, sest Tõnu oli tõeline vembumees. Ka seal etenduses juhtus kord, et mul oli hästi kahar ja raske alusseelik, mis millegipärast rebenes keset tantsu ja hakkas mulle hirmsasti jalgu jääma. Tõnu märkas minu koperdamist ja ühel hetkel lihtsalt rebis seeliku mul seljast ja viskas kõrvale. Publik arvas, et see oli selline kirglik dueti osa, aga ta lahendas minu kimbatuse hästi mänguliselt. Tõnu oli alati valmis päästma ja aitama mängupartnerit ja ka kõik oma lavalised äpardused keeras ta enda kasuks. Tal oli tõesti suurepärase improviseerimisoskus ja vembukus oli tal sees. Number kunagi seisma ei jäänud, laul ja tants läksid alati edasi. Vana Baskini Teatri lavastuses "Meie esimene miljon" oli koht, kus Madis Milling tuleb kirvega lavale ja nõuab raha tagasi. See ajas meid nii pööraselt naerma, et kord me ei suutnudki ja lihtsalt itsitasime, kuigi pidime olema hoopis kohkunud olemisega. Publik naeris, et meie naersime. Tõnu oli lavale loodud ja ta tõesti nautis publiku tähelepanu! Eesti opereti kuldajad on nüüd möödunud. Laval pole ei Karismad-Kilgast, Kuslapit-Sallot ega Puurasid. Kui nemad olid korraga

laval, siis sündis järjest imesid. Ühtlasi oskas ta kohaneda nii suure kui väikese lava spetsiifikaga ning laveerida erinevate žanride vahel - seda võimet kõigil ei ole. Tõnu oli kahtlemata Eesti kultuurimaastikul nähtus oma imeilusa hääle ja elegantse olemisega."

"KILGAS, NAISED JA KONTSERT" telesaate salvestusel. Vasakult Kersti Kreismann, Pirjo Levandi, Katrin Karisma, Anne Veesaar ja Angelina Semjonova.

MUUSIKALIS "PIPI" tegi Tõnu Kilgas kaasa pärast kopsuvähi seljatamist. Pildil Nele-Liis Vaiksoo ja Raivo E. Tammega. PAAR NII LAVAL KUI ELUS Tõnu Kilgas ja Katrin Karisma olid lähedased kuni Tõnu lahkumiseni. Fotol presidendi vastuvõtul, kus Tõnu oli Katrini saatjaks ka siis, kui nad enam koos ei olnud.

SÄRAV TRIO Mart Sander, Tõnu Kilgas ja Janne Ševtšenko Sanderi lavastuses "Silva".

VIIMANE FOTO 17aastane Siim Juhkam, kelle südameasi on kolleksioneerida eesti kultuuriloo alusepanijate autogramme, kohtus Tõnu Kilgasega tema Õismäe korteris täpselt kuu enne Tõnu lahkumist. "Tõnu Kilgase autogramm kuulub minu eestlaste kogusse. "Ta on selles kogus märgiline - 25. eestlane minu jaoks vanemast põlvkonnast. Ta polnud ammu oma postkasti vaadanud, kus ootas ka minu saadetud foto. Siis ta võttis selle sealt välja, sain sellele tema autogrammi ning soovisin talle tugevat tervist!" meenutab Siim Kroonikale.

HARRI AHVENANA tegi Tõnu "Õnne 13s" kaasa kuni 2020. aastani, olles oma rollis nii ehe, et paljud kõnetasid teda ka päris elus kui Harri Ahvenat. Pildil Mare osatäitja Anne Veesaarega, kellega Tõnu jagas aastaid ka lavalaudu.

Tekst: JAANUS HÄMARSOO, ANNA-MARIA MAKKO, GRETA KAUPMEES Fotod: ERAKOGU, KROONIKA ARHIIV